

DKO
-246-М.Б
99580

КНИГОПРОДАЖНОЕ ОБЩЕСТВО ИЗДАНИИ ОБЩЕПОЛЕЗНЫХ И ДЕШЕВЫХ КНИГЪ.

28. I
1437

710
202547

МОЛОДЫЧА БОРотьБА.

Г. БАРВИНОКЪ.

С. ПЕТЕРБУРГЪ. 488
1890

Б-246-м.д.

Центрально Наукова
БІБЛІОТЕКА Ц. и ХДУ
Імв. № _____

~~207~~
~~1438~~

98

Молодыча Боротьба.

(Зъ народныхъ усть).

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ХДУ
Імв. № 99580

I.

~~988~~

.....Отъ мени на очи выкидають, що въ насъ хаты нема, у сусидяхъ живемо. «Що бь (кажуть имь избыти хочъ такисиньку! А то сколько дитей, а вси й дома седять, а хаты й нема! Можна бь (кажуть) и дивку й хлопця по людяхъ пустыты, або на Динь, або на заробитки». И такъ насъ судять гирко за се, що мы такъ живемо!.. Да чужа хата гирка хата, я байже...

Се вже я вдруге замужьжо. У першого чоловіка була такы хатына, на чотырохъ стояла, да й то була паньска. Я перше за крепакомъ була, и паньскою помыйницею мене звалы, и дитокъ у мене було двойко. Хлопчыкъ бувъ же въ двори, за гусенятамы дывывсь. А то въ мене була й дочка Федося. Оце було, якъ залучыть соби яблучко въ кишеньку, дакъ и заклыче мене въ хливецъ. «На, мамо!» Само зроду не ззисть.

11
11
Б
1939

Та й занедужало! (А чуже ништо не дасть, ни въ свѣти).

«Моя дытыночко! може, ты вмрешъ?»

«Умру, мамо. Нехочеться мени вже до тебе й говорыты».

Уже й парубика бувъ бы въ мене зъ хлопця, коли бъ росли. Хочъ бы двойко: я бъ и замижъ не пійшла вдруге. И то вони мене уголыли: кормы та ховай. Здоровья зъ мене выйняли.

Оце иду въ ночи съ панщыны, воно все гомонить. Прийду та й боюсь иты въ свою пустку. Боюсь, дакъ воно бачить, що мени сумно, та боржій само вскочить, огледыть куткы, тогда й каже: «Нема, мамо, никого, не бійся».

Оце було изъ кручи набере рукавець писку, — ниякъ на гору не знесе посыпаты по хати, що бъ хороше було. Таке було кукибне, таке було охайне! жыты бъ такому на втиху матери...

Хочъ бы було загомонило до мене. Три дни тилькы й лежало. Ще й щедроваты просылось. — Занедужало на голодну кутю. Призираюсь, думала, що виспа: бо тоди саме виспа бигала. Поклыккала ворижку, вона ййи покупала и глечичокъ скинула, а ничого, — умерла! такъ що ни дытыны, ни дружныны.

А мы зъ чоловикомъ у правди жылы. Щасья

въ мене по пятахъ былось... А теперь прыйду було до дому, то такъ якъ стина нимо. Сумъ гукомъ стоить.

Я й чоловіка гараздъ не распизнала: швидко вмерь, якъ мы побралысь. Тутъ винъ ступивъ на Божу дорогу, а тутъ слидомъ и вони обойко одійшли на Божу путь.

Справа нашого сватанья була швидка, таке й жытло швидке й коротке; якъ нитка порвалось увъ одынъ ментъ. Скільки выточыла я слизь!.. Дакъ ото винъ прыйхавъ до мене кобылякою. Якась титчына родычка привела його на Богородицю. И старостивъ не було. Иды, въ тебе нема ни роду, никого. Иды (каже) за його. Мене титка заразъ и 'ддала. Що тамъ ище за сыротою часъ изводыты?.. Пхыць за першого!

Дакъ ото бачыте, Боже сохрани, якъ боліешъ, що й на двирь не выйдешъ, тоди нихто тебе не бачыть; а якъ на померь души, дакъ назбигаються; де тыи жалибныки, де тыи родычи визьмутъся! та доглядають такъ; де ганчирка, де латка, такъ и рознесуть и розметуть! Своя дытына, Ѳедося, було водыци подае, якъ я болила, а чуже не те... Виспа ии зыла...

Я йи въ намиточку мякеньку вмотаю було... Ни! сталось.

II.

Думала, думала; одинока якъ мызынець, якъ мени вику въ тій пустци дожити? Пійшла вдруге; и московкою за другимъ чоловікомъ и зробылась, а винъ мени пидійшовъ пидъ мысли. У його ничего не було. У насъ така думка: мы въ добрыхъ людей вику доживемо: будемо йихъ послухаты, щобъ и йимъ було добре видъ насъ. Насъ у сусиде до себе заклыкають, а не туряють. Мы не крадемъ,— намъ ни зъ чымъ и ховатысь. Мы знаемо, що правда—се Божа дытына,—по правди й живемо. Уже що йе, то такъ якъ на долони. У синяхъ стоить кишъ изъ борошномъ; на горыци два винкы цыбули, рукавецъ пшона,—гарбузы пидъ полемъ у хати, у торбоцьци губъ трохи сухыхъ, та й симня трохи на коржи баба сповытуха дала онукамъ. Скрыня моя за стилъ слыве. Чоловикъ мій по троху кравцное и хлопця своего 'бучае. А то пиде замолотыть коробку, а ще й зажнемо якого сноца...

Я хочъ и не майстерна людына, дакъ учу своихъ дитокъ ходыты чыстымъ робомъ. Якъ хлеба спекты, подоиты коривку... нема своеи, дакъ на хозяйчиній вчысь; учу й прясты, чепурною хозяйкою буты. КОУ лысьци мала дытына,—воно въ мене

знае якъ за-колыхаты здегка, за вервечкы, а не швыргаты, що дытыни й наморокы забье и выскы набье обь быльця. У неи нога не сходить изъ почицкы.. Навчаю, якъ и покупаты и сповыты, якъ прыголовчыкь, якъ пупочокъ завынуты, що бь водыця не зайшла,—сказано усе, якъ нижкы, ручкы, потераты щобь и свойй дытыни бува нижокъ не звыхнула. И яке зилля хлопцеви подобае въ купель класты, а яке дивчыни.—Заможнихъ иноди обходять, а якъ у мене хозяйка дочка, не стыдно й пану,—статку-маетку не треба.

А мени було смиються люде. «Якь будуть (каже) свои тоди й навчиться. Эже жь мы понавчалысь». Про мене! (кажу). У мене така думка: одь свекрухи, дчужои матери, трудно навчытысь. Свекруси ничого и гриха на себе браты, чужу дытыну вчыты, та лаяты, знущатысь, якъ я знаю де якихъ, та плюхи даваты, що квасоли не доварыла, та на голову вывертаты, якъ по иншихъ поводиться. Се не людське дило. Хай ридна маты нахилля до всего. Моя не заслужыть сього: бо вмие чуруны засунуты й не схлюпнуты, не налиты на припечку й на доливци, и якъ що доварыти, чи позолыть платья, биль билыты, бо я сама всего вчу. Своя маты побье, не болыть; чужа полае, болыть.

И свекруха грихуе, и вона черезъ те свекруху
и чоловіка кидаетъ й малу дытыну: бо пидь таке
безладья свекруха всячиною дотына, сына на-
вчае.

Купы сынку, дротяну нагайку,
Та бый жинку зъ вечора до ранку...

Охъ, знаю, знаю съ самихъ писень, що зъ
сього выходить! Одинъ дурный послухавъ дурной
матери такъ —

Изъ вечора комора шумила,
Опивночи стина гомонила,
А идь къ свиту невестка нежива...

А то ще й такъ высьпивуе гирка писенья, гир-
ке молодиче житытя за ледачимъ чоловікомъ, та
за старою свекрушыною головою:

Ледача невестка, ледача,
Ще й до роботы невдача,
Не вміе дилечка робыты,
Мени старенькій годыты...

Вона-то й годыть йій, мовъ тій лыхій боляч-
ци, та ничымъ не вгодить, отъ писенья про неи й
хлыпле ревнымъ йіи плачемъ:

Вымету (каже) хату,—не гляве;
Вымыю ложку—не визме.
Постелю постиль,—не ляже,
Ще й моему серденьку докаже.

Отъ що выходыть изъ матерыного недорозуму,
що не вчыла маты дилечко робыты, и въ сьвити,
хочбы й такъ якъ я, жыты! Бачыте? «А идъ къ
сьвиту невестка не жыва... Який же всьому тому
кинець? И свекруси гирко, и сынови лихо:

Лежыть мыла, мовъ китайка сына,
Стоить мылый, якъ стинонька била...

А черезъ що? Черезъ неуцтво матырене. Я жъ,
хвалыты Господа милосердного, ще видъ моеи
ридной добру науку мала. Тымъ и въ боротьби
своій изъ долею й лыхими, або дурными людьми,
встояла. Осъ слухайте, моя госпосю, моя панійко-

III.

Теперь хочъ и въ чужій хати живу, а потуру
дитямъ не даю, навчаю... Мою й тутъ заберуть.
Не страшни йи норovy никому. Не крадлыва, не
сварлыва, маку, соняшныку по чужихъ городахъ не
ламле, ничего не бносыть, гудыны не топче, не
нивычыть.

Иноди мени корють очи, чому до людей не
‘даю. Я жъ у йихъ хлеба не прошу. Мы контуе-
мось изъ своихъ ручокъ, та зъ пучокъ,

Багацько бачыла я дивчатъ и хлопцивъ, що повертаються зъ Донцины, та й грошей не приносять. А въ домивци вже нудяться, за господарство не беруться: мандры пахнуть. Розволочыться, да и само роспусытись: слова говорятъ гыдки, старого не почытають; або що не по йихъ, заразы «що бь и позвонылось, щобь и закурылось», а само й выновате. Якъ на Дону можна заробыты, то можна й дома. Мои диты растуць передь очыма, не роспускаються. На Дону по два карбованци, мовлявъ, косару на день... Добре. Де жъ ты гроши, тыи достаткы, що воны безъ-личь приносять? Нема того ничого: Дурный розумъ порозгублювавъ.

На улыцю пйде и то навчытьсквернословыты, що тутъ же й батько й маты.

А якый грихъ, якъ кого по московськи налаяты! Такому не слидь и до церкви симь годь ходыты. «Божа маты воздыгається на хрести, проклинае того». Не достоенъ (рече) й трапезы йисты.

Мий чоловикъ, якъ бувъ у москаляхъ, та почувъ се, дакъ (каже) ни до кого таки слова изъ усть його не выходыли. Лають, скверняютъ його

московщиною, — винь мовчить, не видлаюється. А між іншими москалями інше діється. Сказано, батько й мати далеко, а грихъ на порози, — зовсімъ розопсіе.

Мы, слава Богу, горюємо, а хліба не купуємо; конту зь обохъ насъ доволи. — «У йихъ (кажуть) стільки гречкы. скільки у шолудывого — чуба. Хай и такъ: я ничого не займу, а якъ що, то й чуже догледжу. Мене не выганяе хазяинь; а ще запрошуе. Друге й найметься й обиждае хазяина, гріе руки, а його всякъ ганить, що-бъ себе прикриты. А Богъ не скиренъ та влученъ и влучить винь выноватого; бо воно й само краде, и другому підступъ дае, и потуры робыть ледачимъ. Оттакъ дякуе за хлібъ, за силь, за гроши хозяинові!

Хай смиються, а мени на чистоту любище жыты. Я й своимъ дитямъ того бажаю. Ось баба, моя сповытуха, та й та мени яке вытынае. «У тебе (каже) й сковороды нема. А моя беда, господю, що сковорода не така якъ у людей, що вона бабуе та ничого не бачыть и не чые — не крадена, хочъ и не куплена. Инше жъ таке ледаче зь малку, що тилькы йому й утихи, якъ що вкраде, хочъ бы и гроши въ кишени бряжчали. Онъ якъ та багатырка, що дворянкою за вроду прозвалы. У панивъ маже сьвитлицю, гроши здо-

рови лупыть, та тутъ же й цупыть. Мазала дворянка съвитлыци панськи, та й уюшки зъ товаришкою повыкрадалы. Постережено тилько зимою; а вона зъ паньскихъ уюшокъ соби сковородѣ наробыла, и мой баби сповыгуси одну надилыла. Мы жъ хочъ и соби зробылы сковородку зъ уюшкы, видбывши вушко, та намъ йи валяшу, зайву, панычъ Коровай подарувавъ, хочъ мы зъ нього скупердякы й не дерлы такъ, якъ наша дворянка зъ дворянъ справдешныхъ. За те жъ мы й у въ острози не седымо, якъ хто иншій, що розикравшысь на малому, вьюсьци, та прийде й по велике. У насъ и съпивають (та не каюцьця) про матирь, що кравши сама, учила красты й сына...

Що жъ винъ йй видказавъ?.. А письня — правда, не те, що казка: Вы чували сю письню при мени видъ политныць. Ты жъ мамо, (каже) сама мене вчыла. Украдь, сынку, голку, а потимъ крастынешь и Божу коровку не то що...

Багацько де чого бракуе намъ, та свитле око. Не йдемо ни проты людей, ни проты Бога. Жывемо соби тыхенько.

Моя дытына отакисинька, пятый годокъ. Разъ мени й каже: «Дай, мамо, папы». Я дала, та мабудь, паляныци тогди йй забажалось. Воно взяло и кинуло навпакы. А я заразъ ии по рукахъ. Воно

на мене (треба жь мижь дитьми почуты!) «гидь, волоцюго!»

Мы, бачте, по чужихъ оселяхъ волочимось, не маючи своеи: черезъ те мы въ заможнихъ сусидь и гидь, и волоцюгы. Охъ, Господы праведный! «Хто (кажу) гидь? хто волоцюга? Та по губахъ, та такъ и пхнула на подушкы на пиль, А що? будешь таке казаты? «Не буду, не буду, мамо!»... Эге! наука не по пуци и ходыть, а промижъ людьмы, — и ледача наука, и така, якъ моя та моеи пань матуси, — нехай, у Господа Бога царствуе.

А хлопецъ мій прыйде зъ школы — «Мамо й той бивь, и той пхнувъ, лаявъ мене и вчитель!» А я його ще й зачуприну.

«Не займай никого, слухайся вчителя!» Отъ воно й держиться осторонь, его й не быють, и не лають уже въ школы.

IV.

А баба сповытуха (просты йй, Господы Боже, нетямущій!) мени хвалиться, мовъ чымъ добрымъ. Мы (каже) такъ изъ невесткою втишаемось. Патійкомъ своимъ! Таке жь удане, таке розумне! Ще маленький (чотыри годочки) та прыйшовъ до своего брата двохлитка, въ жмутъ сорочку поверхъ.

голови побгавъ, та по голови, по голови лозыною якъ ушкварить! Сьмихъ такій! А послѣ: «я тебе вбью (каже). Мени дидъ споудыть *) пугу йеминну, такъ я його такъ побью, що й квовъ пьисне, вси кистоцкы йому поймаю»:.. А далій каже: «Дывись, бабо, чы въ його шкуя, на потылицы, тьиснула?» Ще гараздъ и вымовыты не вмѣ, а що коить! «Чы квовъ не йде?» (каже). Таке втишне! Мы такъ речочымось... Або таке на матирь: «Я йи повчу, сю Иवानыху. Я зъ йи оцинокъ зойву. Вона байстючка... Регить такій складається! що мале, та таке-жъ розумне, той Патійко. (А въ мене волосъ вьяне, се слухаючи). Шкода (каже), що пипъ имъ-я чудне давъ Патійко. Або оце я полизу на пичъ погритысь, то й крычнтъ: «Тикай, бабо, съ пецы! Се мого батька! Се батько гьиною зъипывъ!.. А та вже Варочка, дакъ и не така соби вдалась. Бабу «тьеба съухать» (каже) баба все носыть гостынци одъпанывъ (се бъ то'д вась); я, (каже) юбью бабу... Бабо, бабусю! се ты гъюха? глуха, Варочко». «А гьишка такъ, гьишка! (да ще й ногою топне...) Патій бы-тыме». Ну, се ще не таке сьмишне, якъ Патій изъ бійкою та лайкою своею. Знай сміемось.

Я жъ, госпосю, потуру дитямъ не даю. Мазана

*) Спорудыть пугу реминну, я його такъ побью, що й кровь прысене. Дывись бабо, чы шкура триснула—чы кровь прыснула.

паляныця хороша, та не дытына. Дытына мазана ледача. Дытыну тилько сонну любви, такъ щобъ воно й не знало. У мене, якъ иде батько зъ миста, зъ заробиткивъ, я николи не дозволяю по кышеняхъ нышпорыты, обшукуваты, наче злодія. «Шукайте диты хлиба, ложечку татусеви, а я всыплю горячого борщыку. Винъ утомывсь, источки хоче, змерзъ. «Хто по хворостець побижить, щобъ у грубци прокынуты, хто мыску лаштуе, хлибъ; диты рады батькови, ажъ танцюють, а якъ спыть, то ходять на здыбочкахъ. Отъ и нышчимня страва смашна безъ прысмажки. Не волоцюга вйшовъ у хату, батько. Изъ дому йде сьпивае и додому йде, сьпивае... И чужа хата йому не чужа. А Кузько малесенькій, якъ почуе, що батько йде, заразъ ряденце на себе, та на пичь, угорнется й лежить. «Скажить, мамо, тату, що я пишовъ його стричаты». (На таку брехню и я згоджаюся). Увйде батько: «А де Кузько?» «Пишовъ назустричъ» А винъ зъ печи й озвецьця зозулькою: «Куку! куку!» Отъ намъ и радости.

А друге, якъ зайде зъ дому на роботу, дакъ якъ бы не треба сорочку перединуты, дакъ хочъ бы й мисяць до дому не вертатысь.

Лучче въ чужий хатыни, та весело, нижъ у своій, та невгиддя, та звяга; та выпеканья очей.

та докирь, то зъ того, то съ сього боку. Ничого мы сього не дознаемо, ще й добрыхъ людей у сю-сидяхъ звеселяемо.

Заздрить бере дурныхъ людей, якъ у насъ пры вбожестви та квиткы цвѣтуть,—не диты растутъ, квиткы цвѣтуть. Оце якъ що, то й кажу: робымо диткы, робымо! Батько тамъ за для насъ махае ци-помъ, а мы тутъ працюймо, за для його, а прыйде, купи згуляемо й оддышемо?» Вони берутся, речуться. Мале ледви ходыть, и те радіе батькови, не знае чого й само. «Господы помилуй», мовъ у церкви спивае, заздоровля батькове молиться, поклоны лобочкомъ бѣе. А прыйде батько, чоботы йому вытирае, хочъ не гараздъ, а вытирае. У насъ никола суму не бувае. Йимо черствый хлибъ весело. Батько чымъ дужъ бижыть изъ миста до дому. А диты бижять на зустрічъ. И мале передъ цюцею задалегидь уже танцюе и хвалыться цюци, що тато прыйде, и танцюе передъ цюцею, взявши за лапки. А цуценя Бровка й соби, якъ скажене, гавкае, радіе, мотається, верещыть. И моя душа росте въ гору.

V.

Такъ то, моя панійко, я зъ долею та й изъ людьмы боролась, та ниби й гирку долю поборола,

и людський не дорозумь. Бо моимъ робомъ и чоловікь, дарма що й у москаляхъ бувъ, не зопсувавсь. Ну, та теперъ москальство, хвалыты Бога да Царя, не таке, якъ перше бувало. Теперъ краще стало москалюваты й чоловікамъ, не то парубоцтву. Та мій чоловікъ — дякувати Богу святому — нигде себе не зневаживъ.. Эге, покращало якось усюды въ насъ.

И въ москаляхъ наши черезъ те саме не москаляця; вернувшись до дому, не акають, и московськи лайкы тамъ покидають, де, соби на лихо, повчылысь.

Якъ же бо не покращало? Хоча новобранецъ и носыть годъ свою одежу покы його выстроить, та за те чобить по його нози шыеться... Мий чоловікъ ухвалывъ се першъ усього въ служби, та й розказуе було: «Хочъ у служби й не безъ нужды, — та нужда службова (каже) и вартова, якось порозумнищала та й покоротшала. Позводылысь уже мидяни шапки, що сонце б'є въ голову литомъ, а зимою, — якъ те гадюче пидбориддя защепає, дакъ и щелепы въ ыншого 'дмерзують. А чоботы бувало вси на'дынъ конылъ шыти. Чы великий чоловікъ, чи малый. Отъ якъ прыйдеться маршироваты, дакъ проби, хочъ умирааты. Мундеръ те-жъ по одній мирьци. Чы повирыте (розказувалы

087 рр

стари москали) пуркою було тебе скрутять, мовъ снопа въ поли. Дакъ не бидувалы воны? Теперь и мундерь до гаплыкывъ, — дешевше й легше. А то було тильки й знаешъ — чыстыты ти кгудзика! Чыстота та чыстота, що було за для неи конямъ груды высмалюють. Оце було — офицеръ прыйде на конюшню, — хусточку возьме съ кышени, потре, а того й не знае, що въ коня груды высмалени. Зновъ же (каже мий чоловикъ) люде колысь таки булы, що наче въ тайному бору соби росли. Шкиль не було. Оце батько не 'бразованый, то й сынь його ничего не знае, де право, де ливо. Якъ учать маршироваты, такъ привяжуть на одно плече соломы, а на друге, сина, та й командуе: сино! солома! сино! солома! Дакъ винъ и знае, якою ногою ступаты. А теперь (каже мий чоловикъ) и люде порозумнищала, и въ москалюванъни получало. Иноди (каже) самъ Царь тыхцемъ допевняется, пытае въ солдатъ: Чы не обиждае васъ началство? чы дають исты доволи? Теперь тильки й службыты (каже мий чоловикъ). Бувъ (каже) приказъ, щоъ жонатыхъ не бралы въ москали. Поихала, бачте, Царыця кудысь на мисяць, у Лываду, чы що, та й засумовала тамъ безъ Царя, безъ дружыны своей, значытъ, та й написала: Царю мий, сызый голубчыку! серденько мое любее!

якъ же тымъ (мовляе) биднымъ москалямъ трудно, що кидають своїхъ жинокъ и дитокъ на пять литъ у розлуци! У мене й за одынь мисяць серце струхло... Отъ и давъ Царь приказъ: не браты жонатыхъ. А люде наши пиднялись на хытрощи: давай девятнадцатого году женыты сынивъ! Тоди що? никого набираты въ москали, уси жонати. Ото и зновъ той самый выйшовъ приказъ: «браты и жонатыхъ». Такъ отъ же Царыця жъ — нехай йй легенько икнетъся, выпросыла въ Царя коротку службу. Воно й гараздъ.

Мій чоловікъ прийнявши въ служби всякои нужды, нездякується Богу и Цареви за ту нуждену службу: бо вивчено, — читаты, а трошки й писаты. Такъ винъ и додому вернувся изъ книжкою святою, що якась душа спасенна подарувала йому и положила на груди, якъ його поранено въ руку правыцю пидъ якоюсь батареєю, и лежавъ у лазарети. Сю книжку съвату винъ и почитуе мени вечорами, якъ сяду прясты, повкладавши дитокъ та попрысыпавши коткамы. «Маты Божа! (думаю соби слухаючи) благословенна есы, що породыла Спаса душъ нашихъ!..» Отъ що, паніечко, господю моя, держыть насъ осторонь видъ усихъ, що ниби тилько й живуть про хатьню звяггу, та про буяння за воритьми, та про шынкый галась.

VI.

Мы зъ чоловикомъ радимось тыхцемъ и дбаемо про те, щобъ и проты Бога и проты людей выстаратысь гараздъ. Хиба не навмысне що зробию не побожому, не по съвятому, не вхоплю знаете, трошы. И Богъ насъ якось держыть, безъ журбы на земли.

Тымъ и чоловикови мойму въ москаляхъ була страшенна пригода одна, та Богъ оборонывъ. Послано його кудысь изъ штафетою въ ноци. Пильно треба було: штафета про волю була. Началство мене (каже мій чоловикъ) любило и довирило. Про волю людямъ й ундер-офицера вирного не знайшли послаты; а мене, рядовыка, послано: що вже не зашью, не забалакаюсь, не загракаюсь, та й не зьялкаюсь... Звисно, прысягавъ й душу свою покладаты за друзи свои, по Евангелии. Ну, я (каже мий чоловикъ) положывъ ту штафету на сердце и рукою ще правою держу. Ажъ тремчу щобъ якъ не выпала. Иду скорымъ маршемъ, наче въ огонь идъ картечу. Пусто кругомъ. У поли ни людыны, ни скотыны. Иду, ажъ подывлюсь передъ себе: сядять на дорози ажъ дванадцять вовкывъ. Потемнило въ очахъ, зупынивсь и скаменивъ. Сядять (каже) рядкомъ по пугывцю, наче ждуть мене. Що

мени робыты? Лякатысь не велять и пидъ огнемъ на войны. Непамятаючи самъ, що роблю—такъ уже Богъ мени давъ—якъ гукону на вовкивъ: «Здарова рѣбѣята, на нуждѣ (кажу) на великай». Воны взглянулись, поклонились мени, и дали дорогу. Такъ уже, мовлявъ, Богъ мени давъ»... А я, моя госпосю, думаю, що се йому за те Богъ одпустивъ, що винъ николи по московськи не лаявсь и старыхъ людей штыть.

VII.

Моїй доцци вже шистнадцятый, слава Богу. Зазирають хлопци въ вичи, та ба! Нехай дывляться, воны не поживляться. А замижъ ище (кажу) рано. Люде й за се мени очи довбають. За першого велять отдаваты. Чого вона своій ще хоче? Кого вызирае? Ветхебеля чи що? Мы хочъ тры углы пидпыраемо, а вона що?..

А того й не знаютъ, чого я злыдленна. Вамъ тилько, паніечко моя, признаюсь, чого мы стали злиденны, а нашимъ людямъ, простоти—зась! Баба въ насъ у роду була колись, у давни давна (переказано мени ще маленькій у запечку), була баба

въ нашому роду сповытуха собі, та бабуючи щастя знайшла, — знайшла та й не встерегла щастя; отъ злыдни намъ у наслідокъ и дала замись достаткивъ. А якъ не встерегла вона щастя, дакъ ось якъ.

Седыть моя баба на грядци — нехай — царствуе; поле собі цыбулю, ажъ стрибае жаба непорожня; стриба, ть ніякъ черезъ межу не перелизе. Що вхопыться кихтыками, розипнеться, — такъ и посунется назадъ. Зновъ ухопыться, груддя засыпле або назадъ посунется! Давай (каже баба) пересаджу тебе черезъ межу, чи не покличешъ ты мене бабуваты... А вдалась и добра собі, и жартовлыва, — чи добра, чы тильки блага Богъ ии знае, отъ узяла й пересадыла, ту жабу не порождю. А жъ черезъ килька дьнивъ идуть, клычуть йи бабуваты. До кого? (пытае). До жабы. Отъ тоби й жарты! Злякалась. А дали, яко собі блага.» Пийду (каже) подывлюсь на ту цыкавыну. Приходять. Жаба на лижку лежить на постели. Да не жаба, а пани, пани багатырка. Заразь послала жаба свого чоловіка, пана жъ таки, що бь винъ прынисъ тыи вилешныки, та кочерги одъ ледачої господини, що стоять, а не лежать у ночи, тыи горшкы, що не помыти вочують, не помыты ложки, мыскы, той зризокъ, що проты пятныци лугъ зь чугуна спускала.

Ну, моя, баба нагрела окропу, выкупала ту жабу роскошну, ту панію и хоче вже йти до дому. А жаба, чы пани: «Що жъ я тоби дамъ за послугу? Дамъ я тоби звій полотна хорошего й прядыва й били». «Добре». Дае йій, та й каже: Оде жъ на, та не розвертай! Рижъ скільки хочъ и дитямъ, и чоловикови на сорочки, рижъ на рушники, на хусткы скільки тоби треба, не жалуй, що таке прядыво й биль, та до кинца не розвертай!»

Ну вона й ризала, понашивала вьсього пребагато; ище й мени досталось два настильныкы, а потимъ каже: «Розверну! Уже такого багато понашивала». Розвернула, ажъ тамъ седьтъ пять жабъ. Одна тче, друга снуе, трейтя пряде, тыи биль биять... та сразу все незнать де й дилось.

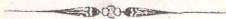
Отъ тоби й забагатила баба! Що вже вона попожурьилась! та й увесь ридъ нашъ изъ нею! Усю бъ голу родыну зодягнула, та ба! Ото жъ то кажутъ: «Набигши тропы держись». И Воже, Воже! якъ згадаемо, дакъ такъ жалкуемо! Оттакъ-то лучилось и нашому роду набигты тропы, та черезъ благий розумъ, баба выпустила.

Отъ же й я, колы хочете, госпосю, знаты, набигла була, а якои тропы, такъ отъ якои. У мене

була така зовиця, що зъ хлиба спирт збирала. Отъ якъ вийшовъ приказъ, щобъ то нашихъ зновъ у вийсько забираты, такъ и мого чоловіка забрано. Пожила я зъ зовицею трохи; та й покинула зъ дуру. Не добре, бачте, безъ чоловіка; такъ усе мене тревожить, усе дратує, а потимъ якъ прийшла до себе по розумъ, такъ и жалкувала, та вже не вернулася до мене зовицина доля. А йи доля була така, що въ неи харчи не переводымысь. Пиду було въ зовицину комору, беру борошно, печу та печу хлибъ, а борошно й прибуде. Було бъ жыты въ зовици, та повчытысь! Борошна повни бочки стоять, ще й попиломъ поприсыпуваны, мабудь про мышей, а було дуже мало й жне. Де воно й береться! У людей хлиба нема, а въ неи йе. Коли бъ я була переняла, якъ вона спирт збирала зъ хлиба. Не вхопыла тропы, ще молода була, та й за чоловікомъ журылася, такъ у своєї бабы й жыла, поки вернувсь, а вона, зовиця тымъ часомъ умерла.

Теперь, якъ чоловікъ дома я всимъ задоволена. Дакъ люде жь!.. Куды не ступлю ступнемъ, у всьому перехыблю, усе не по ихъ, хочъ я ничего й не прошу ни въ кого, та имъ наче силь увъ очу и все не вгидне, не таке, якъ йимъ хочеться. Ходы въ чорному, кажуть негодытыся;

ходы въ билому, кажутъ чепуриться. Що жъ
мени зъ ными змагатысь? Моя боротьба зъ ными
не словомъ, а диломъ, та ще й мовчущымъ. Ска-
зано, хто мовчить, той дво^{хъ} навчить. Мовчанка
не пушить, та й не сушить.

ПРОДАЮТСЯ.

PK-2

Корыстни звирятка (зъ малюнками) О
цина 3 к.

Книжка, *Корыстни звирятка*, написана такъ, что желать лучшаго не приходится. Языкъ, стиль, обороты и способъ изложенія — все чисто народное. Изложеніе книжки отнюдь не страдаетъ сухостью или однообразіемъ (Люблинскія Губ. Вѣдом. № 237, М. И. Корниловичъ).

Про городыну. О Степовика. ц. 5 к.

Объ брошюры О. Степовика: *Корыстни звирятка и Про городыну* «одобрены Мин. Земледѣлія и Госуд. Им. для библиотекъ низшихъ С. хоз. и Садовыхъ школь, находящихся въ тѣхъ губерніяхъ, гдѣ мѣстное крестьянское населеніе говорить на малорусскомъ нарѣчїи».

Молодыча боротьба. Ганны Барвинокъ . . . ц. 1 к.

Ци книжки можна куповаты: въ Черниговѣ на Складѣ Черн. Губ. Земства; въ Харьковѣ на Москалевкѣ, по Васильевскому переулку д. 10 и въ книжномъ магазинѣ Г-жи *Кетлер* на Екатеринославской улицѣ. Въ Петербургѣ въ кіоскахъ *В. А. Пташникова* и на (уг. Фонт.) въ кн. маг. *М. В. Попова*; въ во всѣхъ кіоскахъ г. *Свистунова* и въ складѣ Земскомъ кн. складѣ (Херсонской г.

V.N. Karazin Kharkiv National University
00540522

Пересылка на счетъ покупателя.